

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 294/2021-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpeného JUDr. Jurajom Gavalcom, advokátom, Teodora Tekela 23, Trnava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4 Tost 16/2021 z 30. marca 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 2. júna 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 4 Tost 16/2021 z 30. marca 2021 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 294/2021-8 z 13. júla 2021 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a pripojeného spisu najvyššieho súdu vyplýva, že sťažovateľ je trestne stíhaný pre zločin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 286 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) a pre obzvlášť závažný zločin vydierania podľa § 189 ods. 1 a ods. 4 písm. c) Trestného zákona s poukazom na § 141 písm. a) Trestného zákona. Sťažovateľ je trestne stíhaný väzobne z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. b) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“), pričom jeho väzba začala plynúť 15. mája 2020 o 05.15 h.

4. Sťažovateľ požiadal 18. februára 2021 o prepustenie z väzby na slobodu. Špecializovaný trestný súd (ďalej len „špecializovaný súd“) uznesením č. k. 2 Tp 10/2020 zo 16. marca 2021 (ďalej len „uznesenie špecializovaného súdu“) rozhodol tak, že podľa § 79 ods. 3 Trestného poriadku žiadosť sťažovateľa zamietol. Proti označenému uzneseniu špecializovaného súdu podal sťažovateľ sťažnosť, o ktorej rozhodol najvyšší súd napadnutým uznesením tak, že výrok označeného uznesenia doplnil podľa § 194 ods. 3 Trestného poriadku tak, že väzbu sťažovateľa dohľadom probačného a mediačného úradníka nenahradil.

5. Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že sťažovateľ bol uznesením špecializovaného súdu č. k. 2 Tp 10/2020 z 25. júna 2021 prepustený z väzby na slobodu.

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Proti napadnutému uzneseniu podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje, že:

- kolúzna väzba je nezákonná a neústavná, pretože súdy nevedia vôbec určiť, na koho by mal kolúzne pôsobiť,
- kolúzna väzba je založená iba na konštatovaní, že členovia zločineckej skupiny tzv. [REDAKOVANÉ] mali kolúzne konať, nie je však dostatočne konkrétne vymedzená vo vzťahu priamo k nemu,
- jeho väzba trvá neprimerane dlho,
-) v danej veci neexistuje žiaden dôkaz o jeho spojení s predmetnou trestnou činnosťou.

7. Z už uvedeného sťažovateľ vyvodzuje, že bolo porušené jeho základné právo na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, replika sťažovateľa a ústne pojednávanie

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

8. Najvyšší súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že napadnuté uznesenie je potrebné posudzovať v spojení s odôvodnením uznesenia špecializovaného súdu. Tzv. kolúzny dôvod väzby u sťažovateľa naďalej existuje, keď sa v napadnutom uznesení uvádza, že sťažovateľ sa mal snažiť o zabezpečenie nepravdivého alibi, a tiež to, aké postavenie mal sťažovateľ zastávať v skupine tzv. [REDAKOVANÉ] a že medzi bežnú prax danej skupiny malo patriť aj ovplyvňovanie svedkov, poškodených a spoluobvinených. Taktiež je potrebné zohľadniť, že sťažovateľ mal pre túto zločineckú skupinu spáchať zločin vydierania, i výpoveď svedka [REDAKOVANÉ], podľa ktorého k jeho ovplyvneniu a k zmene jeho výpovede v prospech zločineckej skupiny tzv. [REDAKOVANÉ] došlo až po získaní jeho procesne použiteľných výpovedí. Z uvedených dôvodov najvyšší súd navrhol ústavnej sťažnosti nevyhovieť.

III.2. Replika sťažovateľa:

9. Sťažovateľ nevyužil možnosť reagovať na vyjadrenie najvyššieho súdu vo forme repliky.

III.3. Ústne pojednávanie:

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v tejto veci od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov a spisov predložených ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie veci ústavným súdom

11. Sťažovateľ namieta porušenie svojho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy napadnutým uznesením, pretože podľa jeho názoru neexistujú dôkazy, ktoré by ho spájali s trestnou činnosťou, tzv. kolúzna väzba je nedostatočne odôvodnená a taktiež vzhľadom na skutočnosť, že jeho väzba trvá neprimerane dlho.

12. Ústavný súd konštantne judikuje, že väzba je najzávažnejším zásahom do osobnej slobody a do práv obvineného. Keďže ide o najzávažnejší zásah, vyžaduje po celý čas súdnu kontrolu jej ústavnosti a zákonnosti (*mutatis mutandis* III. ÚS 26/01). Je výsostným právom, ale aj povinnosťou všeobecného súdu skúmať všetky okolnosti spôsobilé vyvrátiť alebo potvrdiť existenciu skutočného verejného záujmu odôvodňujúceho so zreteľom na prezumpciu neviny výnimku z pravidla rešpektovania osobnej slobody a uviesť ich v rozhodnutiach o väzbe (I. ÚS 187/09, rozsudok vo veci Toth proti Rakúsku z 12. 12. 1991, sťažnosť č. 11894/85, bod 67).

13. Každé pozbavenie osobnej slobody musí byť „zákonné“, t. j. musí byť vykonané „v súlade s konaním ustanoveným zákonom“, a okrem toho každé opatrenie, ktorým je jednotlivec pozbavený osobnej slobody, musí byť zlučiteľné s účelom čl. 17 ústavy, ktorým je ochrana jednotlivca proti svojvôli (I. ÚS 165/02, I. ÚS 177/03, I. ÚS 115/07).

14. Obsahom základného práva podľa čl. 17 ods. 5 ústavy je aj oprávnenie trestne stíhanej osoby, aby súd rozhodujúci o jej väzbe skúmal významné skutočnosti pre a proti väzbe vrátane možnosti nahradiť ju zárukou, sľubom alebo peňažnou zárukou, pričom ak sa rozhodne trestne stíhanú osobu do väzby vziať alebo ju v nej ďalej držať, aby boli takéto rozhodnutia založené na konkrétnych skutočnostiach, a nie na abstraktnej úvahe (III. ÚS 38/01, IV. ÚS 207/07, III. ÚS 115/08).

15. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že súd rozhodujúci o pozbavení slobody nemusí dať odpoveď na každý argument osoby pozbavenej slobody. Tento súd však nesmie ignorovať konkrétne skutočnosti namietané touto osobou, ktoré by mohli spochybníť existenciu podmienok „zákonnosti“ pozbavenia osobnej slobody (pozri rozsudok vo veci Ilijkov proti Bulharsku z 26. 7. 2001, sťažnosť č. 33977/96, bod 94).

16. Pokiaľ sťažovateľ pred ústavným súdom namieta, že neexistuje žiaden dôkaz o jeho spojení s trestnou činnosťou, teda v podstate to, že jeho trestné stíhanie ako také nie je dôvodné, najvyšší súd odkázal na uznesenie špecializovaného súdu a na svoje predchádzajúce rozhodnutia o sťažovateľovi, v ktorých je na základe výpovedí svedkov a obvinených (vo vzťahu k sťažovateľovi predovšetkým poškodeného [REDAKOVANÉ] a svedkov [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], pozn.) opísané zoskupenie ľudí tvoriacich zločineckú skupinu tzv. [REDAKOVANÉ] a spojenie

sťažovateľa s touto skupinou. Na uvedených záveroch sa podľa najvyššieho súdu medzičasom, teda po vykonaní ďalších dôkazov, nič podstatné nezmenilo.

17. Ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že predošlé rozhodnutia o väzbe sťažovateľovi boli podrobené aj ústavnoprávnemu prieskumu vrátane v podstate konštantnej a všeobecnej námietky sťažovateľa, že proti nemu neexistujú žiadne dôkazy, a ústavný súd opakovane dospel k záveru, že táto námietka v čase jeho rozhodovania nebola dôvodná (IV. ÚS 343/2020, I. ÚS 21/2021).

18. Na záveroch o tom, že z vykonaného dokazovania (stále) v dostatočnej miere vyplýva dôvodnosť podozrenia, že skutky, pre ktoré bolo začaté trestné stíhanie, boli spáchané, majú znaky trestných činov a sú dôvody na podozrenie, že tieto spáchal sťažovateľ, nemôže všeobecná argumentácia sťažovateľa o neexistencii akéhokoľvek dôkazu proti nemu nič zmeniť ani pri tomto rozhodovaní ústavného súdu.

19. Vo vzťahu k dôvodom tzv. kolúznej väzby sťažovateľ namieta, že je založená iba na konštatovaní, že kolúzne konať mali tzv. ██████████ nie však on sám, a tiež, že súdy nevedia určiť, voči komu konkrétne by mohol a mal kolúzne konať.

20. Najvyšší súd poukázal (s. 6 nasl.) na kolúznu činnosť tzv. ██████████ a na jej existenciu nielen v prípravnom konaní, ale aj v konaní pred súdom a na kontakty tejto zločineckej skupiny na orgány činné v trestnom konaní. Ďalej (s. 8 a nasl.) upriamil pozornosť na výpoveď svedka ██████████ o tom, ako potreboval od sťažovateľa potvrdenie, že sa v určitom čase nachádzal mimo územia Slovenskej republiky, čo mu mal sťažovateľ zabezpečiť za 500 eur pečiatkou do pasu potvrdzujúcou prechod hranice ██████████. Aj keď uvedené napokon nebolo realizované, podľa najvyššieho súdu to svedčí o postoji sťažovateľa k povinnostiam vo vzťahu k štátnym orgánom a o jeho snahe kolúzne konať. V tomto kontexte odkázal najvyšší súd aj na samotné obvinenie sťažovateľa z fyzického ublíženia podriadenému členovi zločineckej skupiny, ktorý mal odmietnuť poslušnosť.

21. Ústavný súd vzhľadom na uvedené konštatuje, že najvyšší súd sa dostatočným a presvedčivým spôsobom vysporiadal s existenciou dôvodu väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, že označený väzobný dôvod nebol u sťažovateľa založený iba na odkaze na konanie zločineckej skupiny, ale aj s ohľadom na konkrétnu situáciu sťažovateľa.

22. Pokiaľ ide o určenie, koho konkrétne by mal sťažovateľ ovplyvňovať, najvyšší súd odkázal aj na incident z 30. októbra 2019 v priestoroch špecializovaného súdu, kde sa mal obvinený ██████████, ktorý mal byť priamym nadriadeným sťažovateľa v rámci skupiny, vyhrážať svedkovi ██████████, že ak bude vypovedať a spolupracovať, tak „*ho nechá rozjsedať*“ s tým, že vie, kde býva on i jeho matka. Najvyšší súd poukázal aj na vyjadrenie svedka ██████████, ktorý uviedol, že k jeho ovplyvneniu a zmene výpovede v prospech zločineckej skupiny tzv. ██████████ došlo až po vykonaní procesne použiteľných výpovedí pred orgánmi činnými v trestnom konaní v nadväznosti na hrozby zo strany zločineckej skupiny proti nemu a členom jeho rodiny.

23. Uvedené závery možno podľa názoru ústavného súdu považovať s ohľadom na námietky sťažovateľa za presvedčivé a z ústavnoprávného pohľadu akceptovateľné.

24. Pokiaľ sťažovateľ namieta, že jeho väzba trvá neprímerane dlho, túto svoju námietku pred špecializovaným súdom formuloval v nadväznosti na skutočnosť, že vo veci boli podľa jeho názoru vypočutí všetci svedkovia, a teda jeho väzba prestala byť dôvodná.

25. K tomuto ústavný súd opätovne odkazuje na dôvody uvedené najvyšším súdom k samotnej existencii väzobného dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, ktoré dávajú odpoveď aj na túto námietku sťažovateľa (pozri bod 21 tohto nálezu).

26. Vzhľadom na všetko už uvedené nebolo možné ústavnej sťažnosti vyhovieť.

V.

Obiter dictum

27. Ústavný súd považuje za potrebné uviesť niekoľko úvah nad rámec predmetu konania, ktorý bol vymedzený sťažovateľom v jeho ústavnej sťažnosti (podľa § 45 zákona o ústavnom súde je ústavný súd viazaný rozsahom a dôvodmi návrhu na začatie konania, ak § 89 neustanovuje inak).

28. Prezumpcia nevinoty podľa čl. 50 ods. 2 ústavy (a tiež § 2 ods. 4 Trestného poriadku) sa vzťahuje aj na konanie o väzbe a môže zohrávať dôležitú úlohu pre posúdenie jej ústavnoprávnej udržateľnosti podľa čl. 17 ústavy (porov. rozsudok vo veci Nešťák proti Slovensku z 27. februára 2007, sťažnosť č. 65559/01).

29. Prezumpcia nevinoty bude v zmysle ustálenej judikatúry porušená, ak súdne rozhodnutie vo vzťahu k obvinenej osobe odráža názor o vine obvineného skôr, ako bola jeho vina preukázaná v príslušnom trestnom konaní. V tomto smere postačuje, ak odôvodnenie príslušného súdneho rozhodnutia obsahuje výrok či výroky, ktoré nasvedčujú tomu, že súd považuje obvineného za vinného (pozri tiež už citovaný Nešťák, bod 88 a tam citovaná judikatúra). Z prezumpcie nevinoty vyplýva, že žiadny štátny orgán (vrátane jeho ústavných činiteľov) nie je oprávnený vysloviť vinu či rozhodnúť o vine osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie, ešte predtým, ako ju vyslovil príslušný súd právoplatným odsudzujúcim rozsudkom (PL. ÚS 12/98, III. ÚS 81/03).

30. V uvedenom kontexte je potrebné robiť rozdiel medzi výrokmi, ktoré odrážajú alebo vyjadrujú názor, že dotknutá osoba je vinná, a výrokmi, ktoré iba vyjadrujú stav podozrenia („*a state of suspicion*“). Prvé porušujú prezumpciu nevinoty, zatiaľ čo druhé boli považované Európskym súdom pre ľudské práva za prijateľné alebo nezávadné (rozsudok vo veci Lutz proti Nemecku z 25. 8. 1987, sťažnosť č. 9912/82, bod 62; tiež rozsudok vo veci Englert proti Nemecku z 25. 8. 1987, sťažnosť č. 10282/83, bod 39; a rozsudok vo veci Garycki proti Poľsku zo 6. 2. 2007, sťažnosť č. 14348/02, bod 67).

31. Najvyšší súd v napadnutom uznesení po preskúmaní okolností prípadu sťažovateľa a ich vyhodnotení uviedol (s. 10), že z „*obsahu doposiaľ vykonaných dôkazov je zrejmé, že ovplyvňovanie svedkov poškodených, resp. spoluobvinených zo strany zločineckej skupiny bolo bežnou praxou, a preto pre tieto osoby vrátane obvineného [černá štvorcová škrabka] (sťažovateľa, pozn.) v prípade prepustenia na slobodu je kolúzne konanie jedinou možnosťou ako sa vyhnúť dlhoročnému väzeniu*“.

32. Ústavný súd upriamuje pozornosť najvyššieho súdu na skutočnosť, že výsledkom trestného konania vykonaného v súlade so zákonom, ako i ústavou môže (a nemusí) byť aj iné rozhodnutie, než je odsudzujúci rozsudok. Ak je podľa súdu rozhodujúceho o väzbe jedinou možnosťou

konkrétneho obvineného po prípadnom prepustení z väzby na slobodu kolúzne konať, teda pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo inak mať objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie, inak mu bude v podstate nevyhnutne uložený dlhoročný nepodmienečný trestu odňatia slobody, tento súd môže u obvineného a všeobecne vo verejnosti vyvolať dojem, že pracuje s presvedčením o vine obvineného skôr, ako bola táto vina v príslušnom trestnom konaní preukázaná.

33. Takéto výroky všeobecného súdu o obvinenom či obžalovanom môžu v končenom dôsledku spochybníť zákonnosť a ústavnosť konania o väzbe. Preto je dôležité, aby sa väzobné súdy neuchyľovali k podobným konštatovaniam, ktoré môžu byť v rozpore s právom obvineného na prezumpciu nevinu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. decembra 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu